

Datum
2006-11-21
Ert Datum

Dnr
ÅM 2006/5558
Er beteckning
B 2673/06

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

LL ./ Riksåklagaren angående medhjälp till hets mot folkgrupp

Förelagd att inkomma med svarsskrivelse i målet får jag anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Jag anser emellertid att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar överklagandet, såvitt avser gärningens rubricering samt påföljd.

Bakgrund

Hovrätten dömde LL för medhjälp till hets mot folkgrupp bestående i att han låtit meddelandena under åtalspunkterna F-H, vilka skrivits av signaturen K-G, stå kvar på hemsidan. Åtalet i övrigt ogillades. Påföljden bestämdes till fängelse en månad. Hovrättens ordförande var skiljaktig och menade att gärningen inte var att bedöma som medhjälp, utan som brott mot lagen om elektroniska anslagstavlor samt att påföljden skulle bestämmas till dagsböter.

LL har överklagat hovrättens dom och yrkat att Högsta domstolen skall ogilla åtalet eller, i andra hand, rubricera gärningen som brott mot lagen om elektroniska anslagstavlor. Han har under alla förhållanden yrkat att påföljden skall bestämmas till böter. LL har som grund för överklagandet sammanfattningsvis anfört att meddelandena, med hänsyn till omständigheterna, inte utgör hets mot folkgrupp. Under alla förhållanden kan LLs underlåtenhet att inte ta bort meddelandena inte utgöra medhjälp till hets mot folkgrupp. Som skäl för prövningstillstånd har han åberopat, att det är av intresse att få gränsdragningen mellan medhjälp till hets mot folkgrupp och brott mot lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor prövad. Han har dessutom åberopat att det är av vikt att få prövat om skyldigheten att ta bort meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelsen om hets mot folkgrupp är förenlig med Europakonventionens bestämmelser om yttrande- och religionsfrihet.

Datum
2006-11-21

Dnr
ÅM 2006/5558

Skälen för min inställning

Det bör inledningsvis framhållas att Justitiekanslern i beslut den 18 november 2003 (Dnr 3499-03-31) funnit att hemsidan inte faller in under yttrandefrihetsgrundlagen eller tryckfrihetsförordningen (tab. 14 s. 9).

Lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor

Med elektronisk anslagstavla avses enligt 1 § lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor en tjänst för elektronisk förmedling av meddelanden. En vanlig form av elektroniska anslagstavlor är just den typ av forum som LL har tillhandahållit, nämligen diskussionsforum där användare kan lägga in meddelanden och se vad andra har skrivit (prop. 1997/98:15 s. 6).

Den i målet aktuella anslagstavlan har tillhandahållits av LL. Enligt 5 § har han därför varit skyldig att bl.a. ta bort meddelanden från tjänsten eller på annat sätt förhindra vidare spridning av meddelanden, om innehållet uppenbart är sådant som avses i 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp. Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot den angivna bestämmelsen i 5 § döms, enligt 7 § första stycket, till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. I ringa fall skall inte dömas till ansvar. I 7 § andra stycket anges emellertid att straffansvar enligt lagen om elektroniska anslagstavlor inte skall utkrävas, om det för gärningen kan dömas till ansvar enligt brottsbalken, t.ex. medhjälp till hets mot folkgrupp (jfr a. prop. s. 21).

Utgör K-Gs meddelanden hets mot folkgrupp?

Vid prövning av om en gärning utgör hets mot folkgrupp skall meddelandet alltid bedömas i sitt sammanhang och motiven för gärningen beaktas. Avgörande blir hur meddelandet framstår vid en objektiv bedömning. Vidare måste det med hänsyn till sammanhanget stå klart att gärningsmannens uppsåt med meddelandet varit att sprida ett sådant meddelande som innefattar hot eller missaktning för gruppen i fråga (prop. 2001/02:59 s. 41). Högsta domstolen har i NJA 2005 s. 805 framhållit att uttalandena bör prövas utifrån det innehåll de omedelbart förmedlar snarare än utifrån en textkritisk granskning av de exakta ordalagen. En utgångspunkt bör vara hur den som tar del av meddelandena haft anledning att uppfatta det sammantagna innehållet i de aktuella texterna (se Högsta domstolens dom den 6 juli 2006 i mål nr B 119-06).

Åtalet omfattar tre meddelanden från K-G. I det första, som kom in på hemsidan den 27 januari 2004, skriver han bl.a. att de män som inte uppbådar kraften att avstå från umgänge med andra män, de bör straffas med döden genom att hängas på pålar på stadens torg. I det andra meddelandet, som också det kom in på hemsidan den 27

Datum
2006-11-21

Dnr
ÅM 2006/5558

januari 2004, skriver han bl.a. att syndaren bär ett eget ansvar och att dödsstraff för sodomiter tydliggör detta ansvar. I det tredje meddelandet, som kom in på hemsidan den 28 januari 2004, anger K-G bl.a. att ju tidigare bögen får möta sin bödel, desto färre blir hans samlade synder och desto bättre hans utsikter inför evigheten.

Det sammantagna innehåll som förmedlas genom K-Gs meddelanden är att homosexuella inte har något människovärde. De har ingen rätt att leva, utan bör – just på grund av att de är homosexuella – avrättas. Meddelandena är såväl djupt kränkande som hotfulla och tar sin utgångspunkt i att gruppen homosexuella har den läggning den har. Det faktum att K-G gör vissa hänvisningar till textställen i bibeln har ingen betydelse, eftersom det inte är tillåtet att utifrån religiösa texter hota eller uttrycka missaktning för de grupper som omfattas av bestämmelsen om hets mot folkgrupp (a. prop. s. 41). Det står således klart att K-Gs meddelanden innefattar straffbar hets mot folkgrupp. Som framgår av Högsta domstolens ovan angivna domar kan inte grundlagens bestämmelser föranleda annan bedömning.

I likhet med hovrätten menar jag att meddelandena utgör hate-speech och att det är uppenbart att Europakonventionen inte skyddar denna typ av meddelanden, oavsett det sammanhang i vilket meddelandena har lämnats. Jag anser det vara tillräckligt att i denna del hänvisa till den utförliga redogörelsen av Europadomstolens praxis som Högsta domstolen har redovisat i NJA 2005 s. 805 samt därutöver särskilt peka på Europadomstolens uttalanden i dess dom den 23 september 1994 i målet Jersild mot Danmark. I det målet hade ungdomar gjort yttranden som hade – fritt översatt – följande innehåll: "negrer är inte människor, de är djur", "ta bilden av en gorilla och titta på en neger, det är samma kroppsbyggnad", "en neger är inte en människa och det gäller för alla gästarbetare också, turkar, jugoslaver eller vad de nu kallas". I paragraf 35 i domen klargör Europadomstolen att det inte råder någon tvekan om att denna typ av uttalanden är mer än kränkande för de angripna grupperna och därför inte skyddas av Europakonventionen.

Utgör underlåtenheten att ta bort meddelandena från hemsidan brott mot lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor?

Skyldigheten att ta bort meddelanden är begränsad till fall där det är uppenbart att meddelandets innehåll är sådant som bl.a. avses i bestämmelsen om hets mot folkgrupp. Anledningen är att lagstiftaren inte ansåg det realistiskt att den som tillhandahåller tjänsten skall kunna ta ställning till svåra juridiska gränsdragningsproblem (prop. 1997/98:15 s. 17). Som jag redogjort för ovan är det uppenbart att meddelandena utgör straffbar hets mot folkgrupp. LL har således varit skyldig att ta bort meddelandena eller på annat sätt förhindra vidare spridning av dem. Han har uppgett att han funderat på att ta bort

Datum
2006-11-21

Dnr
ÅM 2006/5558

meddelandena men medvetet valt att låta dem stå kvar som ett led i en fortsatt diskussion. Förutsättningar föreligger således att döma LL för brott mot lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor.

Innefattar LLs åtgärder hets mot folkgrupp?

Enligt 7 § andra stycket lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor skall ansvar enligt lagen inte utkrävas om det för gärningen kan dömas till ansvar enligt brottsbalken. Om LL kan dömas för hets mot folkgrupp, antingen som gärningsman eller som medverkande, skall alltså de bestämmelserna tillämpas (jfr a. prop. s. 21).

Med uttrycket "sprider uttalande" avses såväl att göra ett uttalande som att sprida vad man hört av annan (NJA II 1970 s. 531). Det finns således inget som hindrar att en tillhandahållare av en elektronisk anslagstavla döms som gärningsman för meddelanden som författats och skickats in av andra personer. LL är den som tillhandahållit hemsidan och han har således varit den som förfogat över spridningen av meddelandena. Enligt min uppfattning kan emellertid, med hänsyn till omständigheterna i målet, LL inte anses ha tagit sådan aktiv del i spridningen att han kan bedömas som gärningsman. Frågan är således om hans underlåtenhet samt övriga åtgärder med anledning av meddelandena innefattar medverkan till hets mot folkgrupp.

Den som utan att ingripa iakttar att någon begår ett brott kan normalt inte anses vara delaktig i brottet även om han eller hon skulle solidarisera sig med brottet, såvida han inte låter sin inställning komma till uttryck på ett sätt som är ägnat att styrka gärningsmannen i hans eller hennes uppsåt. Under vissa förutsättningar kan emellertid underlåtenhet att avvärja en annans brott bestraffas som medverkan enligt samma principer som gäller för s.k. oäkta underlåtenhetsbrott. Det innebär att straffbarhet förutsätter att den underlåtande intagit en s.k. garantställning eller med andra ord att den underlåtande på grund av sin ställning får anses ha haft en särskild skyldighet att avvärja brott av visst slag. För ansvar krävs det också att det kan anges på vilket sätt han eller hon skulle ha avvärjt brottet (se NJA 2003 s. 473 med där gjorda hänvisningar samt NJA 2004 s. 797).

Mot denna bakgrund får det anses stå klart, att den som tillhandahåller en hemsida på Internet, där det är möjligt för utomstående att skicka in meddelanden som kan läsas av dem som besöker sidan, intar en sådan garantställning att han eller hon kan straffas för t.ex. medhjälp till hets mot folkgrupp, om meddelandet inte tas bort. Detta framhölls också av IT-utredningen i det betänkande där förslaget till lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor presenterades. Utredningen angav att de skyldigheter den som

Datum
2006-11-21

Dnr
ÅM 2006/5558

tillhandahåller en tjänst ålades genom förslaget ger denne en garantställning. Utredningen framhöll vidare, att en underlåtenhet att agera beträffande meddelanden som innefattar t.ex. hets mot folkgrupp kan te sig lika straffvärd som främjande av gärningen genom handling. Den som tillhandahåller en elektronisk förmedlingstjänst och får klart för sig att tjänsten används för att sprida viss information av brottslig karaktär men underlåter att hindra en fortsatt användning av tjänsten, kan därför ådra sig eget straffansvar för de meddelanden som sprids (SOU 1996:40 s. 203-204).

Det är en omdiskuterad fråga huruvida ansvar kan följa för medhjälp till ett redan fullbordat brott. Avgörande anses vara om brottet också är avslutat. Det är många gånger vanskligt att avgöra om ett brott kan anses pågå även efter det att det fullbordats och om ett senare handlande skall ses som en medverkansgärning eller som ett fristående, efterföljande brott. Är det fråga om ett brott som inte är perdurerande, kan det vara av betydelse om gärningen äger rum i omedelbar anslutning till brottets fullbordande. Av betydelse kan också vara brottets beskaffenhet (se NJA 2000 s. 372 samt Jareborg, Straffrättens ansvarslära, 1994 s 111 ff.). Genom att K-Gs meddelanden kommit in och blivit allmänt tillgängliga på hemsidan är spridningsrekvisitet uppfyllt och därmed får brottet anses fullbordat. Däremot måste brottet anses pågå så länge meddelandena ligger kvar på hemsidan och således är allmänt tillgängliga för dem som går in där och tar del av dem. Dessutom var det LLs svar på K-Gs första inlägg som föranledde K-G att inkomma med ytterligare meddelanden.

Som jag anført ovan är det uppenbart att K-Gs meddelanden innefattar straffbar hets mot folkgrupp och detta måste också LL ha insett. LL har också förklarat att han funderade på att ta bort K-Gs inlägg, men att han valde att låta dem stå kvar som ett led i en fortsatt diskussion. LL har också själv svarat på K-Gs samtliga inlägg. Även om LL till viss del förklarat att han inte delade K-Gs åsikter har han på så sätt, medvetet, skapat ytterligare utrymme för K-G att framföra sina meddelanden. Enligt min uppfattning har LL inte bara underlåtit att agera för att avvärja fortsatt brottslighet utan även aktivt medverkat till att ge spridning åt K-Gs straffbara meddelanden. Därmed har LL också främjat K-Gs gärning och skall således dömas för medhjälp till hets mot folkgrupp.

Påföljd

Högsta domstolen har i sin dom den 6 juli 2006 i mål nr B 119-06 förklarat att det saknas uttalanden från lagstiftaren som ger anledning att generellt bedöma hets mot folkgrupp som brott av sådan art som bör föranleda fängelse när straffvärdet inte är särskilt högt. Högsta domstolen ansåg inte heller att det generellt beträffande brottet hets mot folkgrupp föreligger sådana andra omständigheter som brukar

Datum
2006-11-21

Dnr
ÅM 2006/5558

vara av betydelse för denna fråga. För att LL skall kunna dömas till fängelse torde det således krävas att det finns speciella omständigheter som talar för ett fängelsestraff.

Redan då lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor infördes uttalade lagstiftaren att dessa anslagstavlor medger att meddelanden med straffbart innehåll kan nå ett stort antal personer och utöva inflytande över speciellt ungdomar och barn som i hög grad använder sig av tjänsterna. Lagstiftaren ansåg det därför vara särskilt angeläget att hindra spridning på detta sätt av vissa slag av meddelanden (prop. 1997/98:15 s. 8).

Utbyggnaden och användningen av Internet har ökat kraftigt sedan dessa uttalanden gjordes. Vad som däremot inte har förändrats är att barn och ungdomar i mycket hög grad använder sig av Internet och därmed utan närmare kontroll kan exponeras för denna typ av hatiska meddelanden. Dessutom kan meddelandena spridas mycket snabbt och det finns egentligen inga begränsningar för hur många personer ett meddelande på Internet kan nå. Den som tillhandahåller den typ av diskussionsforum som Bibeltemplet utgör har därför ett särskilt ansvar för att ta bort och inte medverka till vidare spridning av meddelanden som uppenbart innefattar hets mot folkgrupp. Speciellt gäller detta när innehållet i meddelandena, som i detta fall, är särskilt kränkande och av hotfull karaktär (se prop. 2001/02:59 s. 27). Att LL medvetet valt att inte ta bort meddelandena, utan tvärtom på ett aktivt sätt medverkat till att ge dem vidare spridning, innebär, enligt min mening, att omständigheterna kring gärningen är sådana att han bör dömas till fängelse. Hovrättens dom i påföljdsdelen bör således fastställas.

Prövningstillstånd

Högsta domstolen har i såväl NJA 2005 s. 805 som i sin dom den 6 juli 2006 i mål nr B 119-06 närmare uttalat sig om gränserna för bestämmelsen om hets mot folkgrupp samt vilken inverkan Europakonventionen har på dess tillämpning. Dessutom är ytterligare ett sådant mål (överklagat av Justitiekanslern) anhängigt hos Högsta domstolen, B 2115-06. Huvudförhandling är planerad till den 17 januari 2007. En prövning av huruvida de i detta mål aktuella meddelandena utgör hets mot folkgrupp skulle inte tillföra rättstillämpningen något utöver vad som har varit respektive är uppe till bedömning i ovan angivna mål. I denna del är det alltså inte av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar överklagandet.

Däremot har Högsta domstolen inte prövat bestämmelserna i 5 och 7 §§ lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor. Särskilt när det gäller ansvarsbestämmelsens förhållande till brottsbalkens bestämmelser om medverkan till brott ger förarbetena ingen närmare

Datum
2006-11-21

Dnr
ÅM 2006/5558

vägledning. Det torde inte vara helt ovanligt att gränsdragningsfrågor uppkommer. Att olika bedömningar gjorts av hovrättens ledamöter visar också att det kan finnas behov av uttalanden från Högsta domstolen. Som ytterligare skäl för prövningstillstånd kan anföras att förekomsten av elektroniska anslagstavlor kraftigt har ökat sedan lagens tillkomst. Det kan därför förväntas att åklagare och domstolar i allt större utsträckning kommer att ställas inför denna typ av bedömningar.

Med hänsyn till att Högsta domstolen i sin dom den 6 juli 2006 i mål nr B 119-06 uttalat, att det beträffande brottet hets mot folkgrupp inte generellt kan anses föreligga sådana omständigheter att det redan vid låga straffvärden bör dömas till fängelse, finns det skäl att Högsta domstolen uttalar sig angående vilka omständigheter kring gärningen som talar för ett fängelsestraff.

Mot denna bakgrund menar jag att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar överklagandet, såvitt avser gärningens rubricering samt påföljd.

Justering av gärningsbeskrivningen

För det fall Högsta domstolen beviljar prövningstillstånd justerar jag gärningsbeskrivningen, vad avser yrkandet om medhjälp, enligt följande.

”Genom att LL inte har tagit bort meddelandena från signaturen ”K-G”, utan i stället valt att låta dem stå kvar och svara på dem har LL skapat utrymme för K-G att framföra sina meddelanden. LL har på så sätt medverkat till att ge spridning åt K-Gs straffbara meddelanden. Därmed har LL främjat K-Gs gärning. LLs åtgärder skall därför i första hand bedömas som medhjälp till hets mot folkgrupp.”

Bevisning m.m.

För det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd åberopar jag följande bevisning.

Muntlig bevisning

Vittnesförhör med JK, att höras om under vilken tid K-Gs inlägg funnits införda på gästboken, till styrkande av att de funnits införda dels den 4 februari 2004, dels den 12 februari 2004. Förhöret åberopas i form av utskrift från tingsrättens bandupptagning.

Vittnesförhör med RG, att höras om de undersökningar han gjort avseende hemsidan m.m., till styrkande av hemsidans spridning, såvitt detta har kunnat säkras. Förhöret åberopas i form av utskrift från hovrättens bandupptagning.

Datum
2006-11-21

Dnr
ÅM 2006/5558

Skriftlig bevisning

Utdrag ur gästboken, förundersökningsprotokollet (tab 14), s. 60 – 69, till utvisande av innehållet i K-Gs inlägg samt de svar LL lämnat.

Omständigheterna i målet väl utredda och det saknas anledning att hålla huvudförhandling. Jag hemställer därför att målet, oavsett hur Högsta domstolen utformar ett eventuellt beslut om prövningstillstånd, avgörs utan huvudförhandling. För det fall huvudförhandling befinnns nödvändig bör LL kallas att personligen närvara inför Högsta domstolen.

Fredrik Wersäll

Stefan Johansson

Kopia till

- 3:e åklagarkammaren i Göteborg (C3-7-2353-04)
- Utvecklingscentrum Malmö